

Кроме того, законодателем не предусмотрены правовые механизмы пополнения Фонда в случае, если его накопления будут недостаточны для выплаты компенсаций потерпевшим.

В то же время получение компенсации не препятствует заявлению потерпевшим гражданского иска в уголовном процессе о возмещении имущественного и морального вреда, причиненного непосредственно уголовным правонарушением или общественно опасным деянием невменяемого, а также о возмещении расходов на погребение, лечение, сумм, выплаченных в качестве страхового возмещения, пособия или пенсии, а также расходов, понесенных в связи с участием в производстве дознания, предварительного следствия и в суде, включая расходы на представительство.

Выводы. Подводя итог вышеизложенному, представляется важным подчеркнуть, что нововведённый инструмент восстановления прав потерпевших имеет ряд правовых недостатков, требующих существенного пересмотра, в частности, размеры установленной компенсации, отдельные способы и механизмы пополнения Фонда. Кроме того, содержание и сущность Фонда компенсации требует отдельного теоретического исследования в рамках криминологического направления «Цены преступности», как одного из элементов экономического воздействия на преступность.

Бібліографічні посилання

1. URL: <https://www.nationalbank.kz/?furl=cursFull&switch=rus>.
2. Интернет-ресурс Министерства национальной экономики РК. URL: <http://www.zakon.kz/4930632-nazvana-srednyaya-zarplata-kazahstantsev.html>.

Поступила в редакцию 28.11.2018

SUMMARY

Omarov Ye.B. Fund victims in criminal proceedings as an instrument for the restoration of violated human rights. The issues of protection of the rights of victims (victims) of crime as one of the fundamental principles of criminal justice are considered. The provisions of the Universal Declaration of Human Rights from the point of view of protecting and restoring the rights of victims and law-abiding citizens, as well as the practice of some foreign countries regarding compensation to victims are analyzed. The proposals on how to fill the victims' fund are given.

It was noted that the legislator does not provide for legal mechanisms for replenishing the Fund in case its accumulations are insufficient to pay compensation to victims. At the same time, the receiving of compensation does not prevent the victims from filing a civil suit in criminal proceedings for the compensation of property and moral damage caused directly by a criminal offense or by a socially dangerous act of a deranged person. The newly introduced instrument for the restoration of the rights of victims has a number of legal shortcomings that require substantial revision, in particular, the size of the established compensation

Keywords: *victim, crime, criminal justice, fund, compensation.*

УДК 341.223

Самотуга А.В.
кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

DOI: 10.31733/2078-3566-2018-5-146-152

«LAWFARE» («ПРАВОВІЙНА») ЯК ЗАСІБ ВИПРАВДАННЯ АГРЕСИВНОЇ ВІЙНИ: ГЕНЕЗА ПОНЯТТЯ

Розглянуто сучасні підходи до визначення поняття «правовійни» у зарубіжних публікаціях. Термін «правовійна» (англ. «lawfare») є похідним від «law» (закон) та «warfare» («війна», «воєнні дії»). Вона складовою гібридних воєн і застосовується через зловживання здебільшого міжнародним правом для виправдання агресивної війни.

Ключові слова: *право, війна, правовійна, міжнародне право, зловживання.*

Постановка проблеми. Одним із юридичних підсумків Другої світової війни, поряд із стратою одних та довічним ув'язненням решти нацистських воєнних злочинців за вироком Нюрнберзького трибуналу, стало заснування у 1945 р. Організації Об'єднаних Націй. На підтвердження мети свого створення – підтримання та зміцнення міжнародного миру та безпеки, розвитку співробітництва між державами, нею через три роки було прийнято Загальну декларацію прав людини. У її преамбулі зазначено, що визнання гідності, яка властива всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних їх прав є основою свободи, справедливості та загального миру [1]. Згодом у Декларації про принципи міжнародного права, ухваленій 24 жовтня 1970 року Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 2625 (XXV) на підтвердження п. 4 ст. 2 Статуту ООН*, також установлено: «Агресивна війна є злочинном проти миру і спричиняє відповідальність за міжнародним правом» [3].

Здавалося, подібні правові заходи вселятимуть надії на те, що збройному насильству для вирішення міждержавних спорів буде покладено край, особливо на європейському континенті, де саме двічі розпочиналися світові війни. Втім світ, нажаль, не став безпечним, а міжнародне право виявилось не таким дієвим, на відміну від його якісних, як уявляється, матеріальних норм. Більше того, недосконалістю нормативної, а тим більше інституційної складової міжнародного правопорядку вдало скористалися держави для виправдання своїх воєнних, здебільшого агресивних, загарбницьких акцій, створюючи таким чином несприятливі правові прецеденти для решти членів світового співтовариства. І прикладів локальних збройних конфліктів, що супроводжувалися саме застосуванням воюючими сторонами юридичних аргументів, у післявоєнній історії більш як достатньо. Серед них найбільші: Корейська війна 1950-53 рр., війна у В'єтнамі 1964-75 рр., ізраїльсько-палестинські війни, інтервенція СРСР в Афганістан 1979-89 рр., Ірано-Іракська війна 1980-88 рр., Югославська війна 1991-98 рр. Явище поєднання у ході війни кінетичної зброї та юридичних аргументів і навіть поперемінна їх взаємозаміна отримали назву «lawfare» (від англ. law – «право» та warfare – «військова справа», «війна», «воєнні дії»). В українському перекладі його позначено неологізмом «правовійна» [4]. Проблема також полягає в тому, що, з одного боку, даний феномен ще недостатньо досліджений, а з іншого, світове співтовариство ще не виробило належних механізмів його мінімізації.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми спроб правового виправдання агресивної війни розглянуто у публікаціях здебільшого західних дослідників – представників країн англосаксонського права: К.С. Бартмен, Р. Берковіц, М. Войджер, Б. Голдстайн, Ч. Данлеп, Ф. Ірані, Н. Йоманс, О.Ф. Кіттрі, Дж. Карлсон, А.Е. Меєр, Дж. Третчмен, К. Манусам та ін. Згодом з'явилися подібні праці авторів континентального права – з Іспанії (А.М. Москуєра) та Швеції (С. Бахманн).

Проте в українських наукових розвідках ця проблема ще не набула свого поширення, за винятком публікацій лише з частковою її акцентуацією (В. Василенко) [5, с. 40]. Ґрунтовною працею за цією тематикою вважаємо монографію юриста-міжнародника О. Задорожнього «Виправдати за будь-яку ціну: агресивна війна Російської Федерації проти України і трансформації російського бачення міжнародного права» [6]. Однак вона позбавлена вивчення зарубіжних, за винятком російських, підходів до оцінки аналізованого нами поняття.

Отже, **метою** цієї статті є розгляд генези поняття «правовійна» на підставі аналізу публікацій насамперед зарубіжних дослідників та визначення напрямків подальших досліджень цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на те що поєднання воєнних дій і правонаступальної тактики відоме здавна, вперше у форматі наукових публікацій про це явище було згадано 1975 р. у статті австралійських дослідників Дж. Карлсона та Н. Йоманс «Куди йде право – людство чи варварство». За їх твердженням, гуманітарне право стосується питань громади, медіації, сімейних відносин, охорони здоров'я, освіти та культури. До Промислової революції це було канонічним правом, яким керувалися Церква та церковні суди. Сповідь, прощення, мир і закон священства та покровительства були частиною гуманного правосуддя та права. Утилітарне ж право – право стосовно

* Усі Члени Організації Об'єднаних Націй утримуються в їхніх міжнародних відносинах від загрози силою або її застосування як проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будь-якої держави, так і в будь-який інший спосіб, що є несумісним із Цілями Об'єднаних Націй (ст. 2 Статуту ООН) [2].

устрою держави, правопорядку, господарства, договірних відносин, ведення війни, боротьби зі злочинністю – право нещадності, помсти та покарання. За останні 200 років це право єдино домінувало в західному світі. Воно поглинуло гуманне правосуддя гуманітарного права, створюючи монополію держави на законотворчість. Таким чином, на думку цих авторів, інквізиторська, або дізнавальна техніка зникає, а змагальний, або обвинувальний процес застосовувався лише в тодішніх судах. Пошук істини замінено на класифікацію проблем і вдосконалення процесу. Війну замінено Правом, а дуелі – словами, а не мечами. Але чи достатньо цього? – запитують автори [7].

Згодом термін «lawfare» обґрунтував Чарльз Данлеп, американський відставний генерал-майор військово-повітряних сил, нині – викладач міжнародного права в Дюкському університеті штату Північна Кароліна. На початку своєї доповіді «Правові та військові інтервенції: збереження гуманітарних цінностей у конфліктах XXI століття» на конференції «Гуманітарні виклики у воєнних інтервенціях» (2001 р.) він ставить такі запитання: Чи перетворює право війну на несправедливість? Інакше кажучи, чи підриває міжнародне право здатність Сполучених Штатів проводити ефективні військові втручання? Чи стає це інструментом для експлуатації американських цінностей таким чином, що насправді збільшує ризики для цивільних осіб? Якщо коротко: чи стає право все більшою проблемою в сучасній війні замість частини вирішення цієї проблеми? Далі автор розглядає роль права як найважливішої особливості сучасних військових втручань. Нарешті він стверджує, що "закон", тобто використання права як зброї війни є найновішою особливістю бойових дій XXI ст. У його доповіді описано, як право та юристи взаємодіють для планування і здійснення Сполученими Штатами повітряних операцій [8].

У своїй наступній, ґрунтовній праці – розділі 17 «Lawfare» колективної монографії Ч. Данлеп зазначає, що на сьогодні «правовійна» не лише зберігається як ключовий аспект симетричних конфліктів за участю недержавних суб'єктів, але також стала джерелом вибору для зусиль уряду США, спрямованих на викриття джерел фінансування терористичних організацій. На його думку, на «правовійну» також вплинули технологічні новації. Оскільки віртуальні правопрушення зростають за часом і серйозністю, роль «правовійни» (хоча й не обов'язково за цим терміном) все частіше стає у центрі уваги. Однак, можливо, найбільш драматичним моментом у генезі «правовійни» є збільшення кількості країн, а саме включення у цей процес таких глобальних держав, як Китай та Російська Федерація*, які застосовують тактику «правовійни» у своїх військових та невійськових протистояннях із супротивниками [9]. Так, вперше надавши визначення терміна «правовійна» у 2001 р., Ч. Данлеп згодом уточнив його у своїй праці «Правовійна сьогодні: перспективи» (2007 р.), заявивши, що «правовійна» є стратегією застосування права або зловживання ним як заміни традиційних воєнних засобів для досягнення тактичної мети [10].

Варто звернути увагу на ще одну працю Ч. Данлепа – «Правовійна – вирішальна складова конфліктів XXI століття» (2009 р.). У статті висвітлено питання, пов'язані з конфліктом між Ізраїлем та організацією "Хамас" протягом 2008-2009 рр. Нажаль, конфлікт знову розгорівся у 2014 р., і це свідчить про те, що «правовійна» залишається головним принципом стратегії обох сторін. «Правовійна» стала настільки незгладимою рисою конфліктів XXI століття, що військові чини уникають її обговорювати саме через її небезпеку. Ключові лідери визнають її еволюцію. «Правовійна», звичайно, - це більше, ніж правники; йдеться про свого роду «верховенство права у війні» [12].

Поміж інших дослідників даної тематики варто відмітити працю Б. Голдстайн та А.Е. Меєр «Правовійна: війна проти свободи слова: путівник для журналістів в умовах ісламської правовійни». Автори зазначають, що стратегічним підсумком мусульманського права є сприяння досягненню цілей ісламістського руху, одним із яких є заборона критичних щодо ісламу публічних дискусій і покарання за будь-яке богохульство щодо

---

* Якщо про дії РФ у цій сфері достатньо відомо принаймні за повідомленнями та публікаціями у ЗМІ, що вимагає окремого наукового дослідження, то стосовно Китаю йдеться насамперед про ситуацію у Південно-Китайському морі 2016 р., а саме штучним нарощуванням Китаєм островів, що призвело до його конфлікту із сусідніми державами, зокрема Філіппінами. Як заявив міністр закордонних справ Китаю на спільній із держсекретарем США прес-конференції у Вашингтоні, острови в Південно-Китайському морі історично є територією Китаю, який володіє правом захисту своєї територіальної цілісності і своїх законних морських прав та інтересів [11]. Втім міжнародні судові інституції не беруть до розгляду історичні аргументи сторони-заявника.

свого пророка Магомета. Іншою метою мусульманського права є перешкодження вільному обігу публічної інформації про загрозу ісламського тероризму. Таким чином, на думку цих авторів, мусульманське право набуває форми додаткової правової кампанії щодо тероризму та асиметричної війни [13].

З цього приводу деякі українські дослідники зауважують, що особливістю релігійного тероризму є те, що він претендує на статус легітимного насильства. Як відомо, в сучасному світі монополію на легітимне насильство має лише держава, в силу наявності відповідних законів, спеціальної правової системи, контролю з боку народу і політичних лідерів. Всі інші джерела насильства виходять за межі закону і легітимації. Однак релігійний тероризм намагається черпати свою легітимацію в тому, що є більш древнім і фундаментальним, ніж закони людські – в законах божественних. Терористи, які вчиняють свої злочини в силу тих чи інших релігійних уявлень, вважають, що вони мають право на насильство [14, с. 94-95].

Звідси, доречною у руслі нашої дискусії є думка інших науковців, які зазначають, що, хоча після Другої світової війни питання прав людини із внутрішньодержавного набуває міжнародного характеру, однак процесу універсалізації права відповідає зворотна тенденція – регіоналізація, яка є наслідком культурного (і, відповідно, правового) релятивізму [15, с. 263].

На підтвердження тези про відносність праворозуміння побачила світ у 2018 р. публікація Ф. Ірані «"Правовійна", американський військовий дискурс, колоніальна конституція права та війни». У ній автор доводить, що межі права та війни пов'язані з цивілізаційними відмінностями, які мають на меті пояснити, чим є право, чим є війна і які конкретні вимоги або практики розуміються саме як воєнні чи правові [16].

У статті «Поєднання права та війни» її автор Дж. Третчмен порушує питання про те, як ми можемо виміряти силу «правовійни», і тим самим визначити, де вона є корисним інструментом. Звідси виникає питання, як можна змінити міжнародні правові інституції, аби вони були більш ефективними. Зважаючи на амбівалентність законодавства, як зазначає автор, ми не завжди прагнемо того, аби міжнародне право було більш ефективним, але ми хотіли б знати, як зробити його більш ефективним там, де це бажано [17, с. 278-279].

У публікації «Правовійна у конфлікті між Ізраїлем та Палестиною» її автор К. Манусама поняття «правовійна» пропонує визначити як «використання закону як зброї війни», «зловживання західними законами та правовими системами для досягнення стратегічних військових чи політичних цілей» або "негативні маніпуляції з міжнародними та національними законами з прав людини для досягнення цілей, відмінних від тих, для яких вони були вперше прийняті». Отже, воно має певну негативну конотацію [18].

О.Ф. Кіттрі у книзі «Правовійна: право як зброя війни», спираючись на свій досвід практичної роботи юриста у Держдепартаменті США, пояснює, яким чином такі фактори, як зростання економічної глобалізації та інформаційних технологій сприяли посиленню впливу та поширеності «правовійни». У виданні наводяться норми сучасного оборонного законодавства США, Китаю, усіх сторін ізраїльсько-палестинського конфлікту, кількох неурядових організацій та окремих осіб. О.Ф. Кіттрі стверджує, що більша частина законодавства Сполучених Штатів на сьогодні ефективно реалізується приватним сектором або іншими неурядовими правниками. Автор аналізує, як досвід правників може посприяти національній безпеці США. О.Ф. Кіттрі також пояснює, що законодавчі норми, які систематично реалізуються урядом США, можуть, ймовірно, зменшити втрати всередині країни та за кордоном, заощадивши кошти платників податків шляхом доповнення або заміни використання збройних сил як інструменту для досягнення деяких значущих цілей національної безпеки США [19].

Європейські автори А.М. Москуера та С. Бахманн у статті «Правовійна в гібридних вінах: воєнні дії ХХІ століття» стверджують, що застосування права як зброї, «правовійни», може мати відчутний вплив на демократичні держави, коли їхні супротивники використовують його з протиправною метою. «Правовійна» може застосовуватися в контексті гібридної війни. Приклади гібридної війни, про що свідчать російсько-український конфлікт* 2014/2015 років і нинішній конфлікт з ІДІЛ, особливо характерні для «правовійни» через явне асиметричне ставлення до верховенства міжнародного пра-

* Саме таким, нажаль, терміном позначає цей та більшість зарубіжних авторів військову агресію РФ в Україні.

ва з боку залучених суб'єктів. Різний правовий та етичний підхід демократичних держав у військових діях та їх недемократичні противники сценаріїв гібридної війни можуть негативно вплинути на швидкий успіх західних військових дій. Автори стверджують, що на такому етапі важливо, щоб законослухняні держави застосовували підхід із контрправовими засобами для досягнення своїх власних законних цілей та завадили б супротивникам використовувати закон як зброю для своїх власних стратегічних цілей [20].

Публікація американського дослідника Р. Берковіца «Ізраїль та суперечки довкола міжнародних законів війни» (2012 р.) привертає увагу висновком автора про те, що останнім часом аналізований ним термін "правовійна" призвів до застосування міжнародного права як політичної зброї [21].

Віддаючи належне внеску зазначених авторів у теоретичне обґрунтування поняття «право війни», на наш погляд, досить значущою, з точки зору ретроспективного аналізу цього явища, слід вважати дисертаційну роботу К.С. Бартмен «Правовійна: використання визначення агресивної війни радянським та російським урядами» (2009 р.). [22] Авторка праці ставить свого роду риторичне запитання: чому Радянський Союз настійно просував ідею засудження агресії та агресивної війни, хоча, як дехто зазначає, сам проводив військові дії, які, як видається, порушували саме визначення, яке радянські керівники обстоювали у міжнародних договорах та конвенціях. У дисертації показано, що через використання договорів Радянський Союз та Російська Федерація практикували програму "правовійни" задовго до того, як з'явився цей термін. Правовійна, що застосовувалася СРСР у минулому та застосовується РФ на теперішній час, є маніпулюванням або експлуатацією міжнародної правової системи для виправдання воєнних та політичних цілей. СРСР та РФ використовували ці правові обмеження для доповнення військової стратегії, намагаючись не обмежувати себе, а контролювати інші держави юридично, політично і настільки ж важливо, публічно, через використання пропаганди.

Дослідниця наводить переконливі докази застосування СРСР та РФ міжнародного права для виправдання воєнних дій, а саме: укладення Пакту Молотова-Ріббентропа* із подальшим вторгненням в Польщу 1939 р. та Фінською кампанією 1939-40 рр., за що єдиною санкцією для СРСР було його виключення з Ліги Націй; війна в Кореї 1950-53 рр., що мало наслідком розділення країни на частини; придушення повстання в Угорщині 1956 р.; провокування Карибської кризи 1962 р., військове вторгнення в Чехословаччину 1968 р., участь у розділенні В'єтнаму 1965 р., інтервенція в Афганістан 1979-89 рр., російсько-чеченська війна 1994-96 рр.

У підсумку авторка стверджує, Радянський Союз та Російська Федерація продовжували діяти на подвійному фронті, як легально в міжнародних органах, так і через міжнародні договори, а також незаконно чи квазі-юридично через маніпулювання та зловживання правовою системою для виправдання воєнних операцій.

На підставі викладено доцільно зробити такі **висновки**:

1) поняття «правовійна» («lawfare») відрізняється від поняття «право війни» («law of war», лат. «jus in bellum»), яке містить цілий масив міжнародних актів, починаючи із Женевської конвенції 1864 р. та низки Гаазьких конвенцій різних років. Вони встановлюють певні правові рамки ведення збройних війн, зокрема: порядок їх оголошення та припинення, правила поведінки з пораненими та військовополоненими, а також заборону застосування деяких видів озброєння, що спричиняють людині нескінченні страждання, напр., хімічної, протипіхотних мін тощо;

2) «правовійна» є наразі є складовою сучасних гібридних воєн, які ведуться, окрім застосування кінетичної зброї, широким використанням агресором інших сфер впливу на супротивника: торгівельно-економічних, інформаційних як складової гуманітарної агресії (мовної, історико-культурної);

3) «правовійна» є нововведенням у міждержавних конфліктах, що характеризується зростаючою доступністю через використання, а іноді й зловживання міжнародним правом для доповнення або заміщення військових операцій з метою послабити позиції супротивника у міжнародних організаціях, а іноді й заподіяти руйнівного впливу на його правову систему.

Зазначене вимагає подальших досліджень сучасних подій з точки зору застосу-

* До речі, Й. фон Ріббентропа як воєнного злочинця Нюрнберзьким трибуналом було засуджено до смертної кари.

вання права у гібридних війнах, зокрема аналізу внутрішнього законодавства країн – суб'єктів різноманітних конфліктів.

Бібліографічні посилання

1. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року (Неофіційний переклад). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення - 26.11.2018).
2. Устав Організації Об'єднаних Націй и Устав Международного Суда (в редакції від 16.09.2005). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (дата звернення - 26.11.2018).
3. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединенных Наций, принята резолюцией 2625 (XXV) Генеральной Ассамблеи ООН от 24 октября 1970 года. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569 (дата звернення - 26.11.2018).
4. Войджер М. Російська правовізна. URL: <https://tyzhden.ua/World/223054> (дата звернення - 26.11.2018).
5. Василенко В. Війна 2014 року: спроба системного аналізу. *Український тиждень*. № 42 (362) 17 – 23.10.2014. С. 27-42.
6. Задорожний А.В. Оправдать любой ценой: агрессивная война Российской Федерации против Украины и трансформации российского видения международного права : монография. Киев: К.И.С., 2016. 456 с.
7. Carlson J., Yeomans N. Whither Goeth the Law – Humanity or Barbarity. URL: <http://www.laceweb.org.au/whi.htm#START> (дата звернення - 26.11.2018).
8. Law and Military Interventions: Preserving Humanitarian Values in 21st Conflicts, Prepared for the Humanitarian Challenges in Military Intervention Conference Carr Center for Human Rights Policy Kennedy School of Government, Harvard University Washington, D.C., November 29, 2001 by Colonel Charles J. Dunlap, Jr., USAF. URL: <https://people.duke.edu/~pfeaver/dunlap.pdf> (дата звернення - 26.11.2018).
9. Charles J. Dunlap Jr. Introduction to the Concept of Lawfare. URL: https://scholarship.law.duke.edu/faculty_scholarship/3408/.
10. Charles J. Dunlap, Jr. Lawfare Today: A Perspective *Yale Journal of International Affairs* 146-154 (Winter 2008).
11. Китай заявив про право захищати свою цілісність у Південно-Китайському морі. URL: https://dt.ua/WORLD/kitay-zayaviv-pro-pravo-zahischaty-svoyu-cilisnist-u-pivdenno-kitayskomu-mori-200635_.html.
12. Charles J. Dunlap Jr., Lawfare: A Decisive Element of 21st-Century Conflicts?, 54 *Joint Force Quarterly* 34–39 (2009). URL: http://scholarship.law.duke.edu/faculty_scholarship/3347.
13. Goldstein B., Meyer A. E. Lawfare: The War Against Free Speech: A First Amendment Guide for Reporting in an Age of Islamist Lawfare. Washington, D.C., U.S.: Center for Security Policy, 2011. 242 p.
14. Несправа М. В. Радикальний джихадизм у Європі початку XXI ст.: монографія. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 304 с.
15. Кучук А.М. Основи теорії правового поліцентризму : монограф. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 312 с.
16. Irani, F. (2018). 'Lawfare', US military discourse, and the colonial constitution of law and war. *European Journal of International Security*, Volume 3, Issue 1, February 2018, pp. 113-133. Doi:10.1017/eis.2017.12.
17. Trachtman Joel P. Integrating Lawfare and Warfare. *Boston College International and Comparative Law Review*. 2016. Volume 39. Issue 2. P.267-282.
18. Manusama K. 'Lawfare' in the Conflict between Israel and Palestine? *Amsterdam Law Forum. VU University Amsterdam*. Vol. 5, No. 1, pp. 121-124, 2013.
19. Orde F. Kittrie. Lawfare: Law as a Weapon of War 1st Edition . NY: Oxford University Press, 2016. 510 p.
20. Mosquera A. B. M., Bachmann S. D. Lawfare in Hybrid Wars: The 21st Century Warfare. *Journal of International Humanitarian Legal Studies*. 7 (2016). 63-87.
21. Berkowitz P. Israel and the Struggle over the International Laws of War. Stanford, CA: Hoover Institution Press Publications, 2012. 99 p.
22. Bartman Ch. S. Lawfare: use of the definition of aggressive war by the Soviet and Russian governments: A Dissertation Submitted to the Graduate College of Bowling Green State University in partial fulfillment of the requirements for the degree of doctor of philosophy. August 2009. 215 p.

Надійшла до редакції 29.11.2018

SUMMARY

Samotuga A.V. «Lawfare» as mean to justify aggressive war: genesis of concept. The article deals with today approaches to the definition of the concept of "lawfare" in foreign publications. The term "lawfare" is derived from "law" and "warfare". It is a component of hybrid wars and is being used through abuse of mostly international law to justify an aggressive war.

According to foreign researchers examples of "lawfare" are numerous in interstate conflicts such as: Israeli-Palestinian wars, the situation in the South China Sea, legal claims for justifying religious wars, in particular the example of Islamic law, and finally, conflicts in the post-Soviet space, in particular the aggression of the Russian Federation against Ukraine.

The author has made the following conclusion: the concept of "lawfare" differs from the concept of "law of war" (lat. "Jus in bellum"), which contains a whole range of international acts, starting with the Geneva Convention of 1864 and a series of Hague Conventions of different years. They establish certain legal framework for kinetic wars, in particular: the procedure for their announcement and termination, the rules for handling wounded and war prisoners, as well as prohibition of the use of certain types of weapons that cause incesseble suffering to humans, such as chemical, anti-personnel mines, etc. "Lawfare" is currently a component of modern hybrid wars, which, apart from the use of kinetic weapons, is widely used by the aggressor of other areas of influence on the enemy: trade-economic, informational as a component of humanitarian aggression (linguistic, historical and cultural).

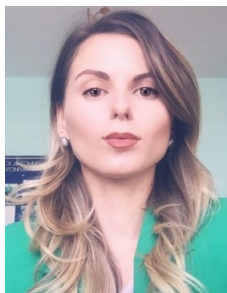
"Lawfare" is an innovation in inter-state conflicts characterized by increasing accessibility through the use and sometimes abuse of international law to supplement or replace military operations in order to weaken the enemy's position in international organizations, and sometimes to have a devastating effect on its legal system.

Keywords: law, war, law, international law, abuse.

УДК: 343.121.5

Султанбекова Г.Б.
преподаватель

Збинская Е.Ю.
преподаватель

Жумабаева Ж.Ж.
докторант

(Карагандинский государственный
университет им. Е.А. Букетова)

DOI: 10.31733/2078-3566-2018-5-152-158

РЕАЛИЗАЦИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ СОБЛЮДЕНИЯ ПРАВ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В КАЗАХСТАНСКОМ УГОЛОВНОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ

Султанбекова Г.Б., Збинська Є.Ю., Жумабаєва Ж.Ж. Реалізація міжнародних стандартів дотримання прав неповнолітніх у казахстанському кримінальному судочинстві. Розглянуто проблемні питання реалізації Пекінських правил та інших міжнародно-правових актів, ратифікованих Республікою Казахстан, що стосуються процесуального становища неповнолітнього у кримінальному судочинстві. Проаналізовано положення КПК РК по конкретизації процесуальних прав неповнолітніх учасників кримінального судочинства у вигляді чітко визначеного переліку. Представлено пропозиції щодо подальшого вдосконалення норм КПК РК, що стосуються неповнолітніх учасників.

Ключові слова: неповнолітніх, кримінальне судочинство, міжнародні стандарти, імплементація.

Постановка проблеми. После ратификации Казахстаном международных документов, касающихся прав и интересов несовершеннолетних, среди которых важное значение имеют базовые принципы правосудия в отношении несовершеннолетних, закрепленные в

© Султанбекова Г.Б., 2018

© Збинская Е.Ю., 2018

© Жумабаева Ж.Ж., 2018